

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Інститут повітряного і космічного права НАУ, E-mail: justitia@ nau.edu.ua

В даній статті досліджуються проблеми зміцнення законності та дисципліни державними органами під час розгляду окремих справ, пов'язаних із правовими конфліктами.

Необхідність зміцнення законності, дисципліни обумовлює все більше значення діяльності державних органів з розгляду окремих справ, пов'язаних із правовими конфліктами. У кожному такому випадку розглядається конкретна справа про адміністративне правопорушення, захищаються порушені інтереси, виноситься рішення про застосування заходів відповідальності стосовно винних осіб. У юридичній науці цей спеціальний вид правової діяльності дістав назву адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Протягом 2006 року органами внутрішніх справ України за скоєння адміністративних правопорушень затримано 4 млн. 91 тис. громадян, щодо яких складено 4 млн. 97 тис. адміністративних протоколів. Органами внутрішніх справ України розглянуто і прийнято рішення щодо 1 млн. 715 тис. адміністративних справ.

Аналіз статистичних даних адміністративної практики органів внутрішніх справ України показує, що найбільш поширеними правопорушеннями залишаються: перевищення транспортними засобами швидкості руху, не виконання сигналу регулювання - 2 млн. 75 тис. адміністративних протоколів; розпиття спиртних напоїв у громадських місцях та поява у п'яному вигляді - 303,6 тис.; керування транспортними засобами або суцями особами, які перебувають у стані сп'яніння - 194,4 тис.; проживання без паспорту - 176,6 тис.; дрібне хуліганство - 139,9 тис.; а також злісна непокоря розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку - 22,6 тис.

Найбільшу кількість правопорушень виявлено працівниками підрозділів ДПС та ДАІ - 3 млн. 475 тис., ДІМ - 577 тис., ДП РФО - 277 тис., ДСБЕЗ - 4,9 тис.

До змісту правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України входять всі форми контролю та нагляду за дотриманням правових актів, профілактична робота, розгляд правових конфліктів і винесення щодо них державно-владних рішень, організація виконання таких рішень, а адміністративно-юрисдикційна діяльність - основна ланка правоохоронної, оскільки

її головне завдання розв'язання правового конфлікту - (справи про правопорушення) по суті. В юридичній літературі розрізняють кримінально-правову, цивільно-правову, адміністративну юрисдикції [1].

Адміністративно-юрисдикційна діяльність, будучи правоохоронною за своєю суттю, є складовою юрисдикційної діяльності органів держави поряд з іншими її видами. Адміністративна юрисдикція є одним із видів загальної юрисдикції і частиною виконавчо-розпорядчої діяльності. Разом з тим, адміністративно-юрисдикційна діяльність - особливий вид правозастосовної діяльності органів внутрішніх справ України, необхідність у якій виникає тоді, коли виникають аномалії в процесі реалізації права, тобто чиняться правопорушення. За правомірної поведінки суб'єктів права реалізуються норми, що встановлюють їх суб'єктивні права та юридичні обов'язки, а компетентні посадові особи органів внутрішніх справ України організують цю реалізацію. У разі виникнення правових конфліктів (правопорушень) реалізуються норми, що визначають вид юридичної відповідальності.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність є невід'ємною і найважливішою частиною адміністративного процесу, яка складається із окремих стадій. До них належать:

- порушення адміністративної справи та направлення її за підвідомчістю;
- розгляд справи компетентним органом (посадовою особою) і прийняття рішення;
- виконання рішення, винесеного компетентним органом;
- оскарження (опротестування) рішення і його перегляд.

Перша стадія є обов'язковою, четверта - факультативна. Вона є важливою гарантією від неправомірних і необґрунтованих рішень органів та посадових осіб, яким це право надано законодавством.

Зазначені стадії найбільш повно проявляються в процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення.

В юридичній літературі на визначення адмініст-

ративно-юрисдикційної діяльності погляди вчених різні. Деякі автори вважають, що до неї входить розгляд справ про правові спори та адміністративні правопорушення [2, с. 57]. Це визначення має досить широке тлумачення. А.П. Шергін називає цю діяльність видом правоохоронної діяльності органів державного управління та інших компетентних органів, що охоплює розгляд справ про адміністративні правопорушення (окремі види злочинів) і прийняття рішення щодо їх у встановленій законом формах і порядку [3, с. 45].

Підставою для здійснення адміністративної юрисдикції органами внутрішніх справ України є факт правопорушення. Встановивши в діях особи склад адміністративного правопорушення, посадова особа органів внутрішніх справ України вживає необхідних заходів для встановлення фактичних обставин справи, кваліфікації вчиненого, виходячи з статті Кодексу України про адміністративні правопорушення [4].

У разі скоєння правопорушення працівник органів внутрішніх справ України згідно статей 254, 255 КпАП України складає протокол визначеної форми, роз'яснює порушникові його права та обов'язки відповідно до ст. 268 КпАП України. На виконання вимог КпАП та з метою дотримання законності у разі скоєння правопорушення, підвищення ефективності адміністративно-правозастосовної практики в органах внутрішніх справ наказом МВС України 22 лютого 2001 року №185 затверджено Інструкцією з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення. Справа про адміністративне правопорушення розглядається у присутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності. За відсутності ж цієї особи така справа може бути розглянута лише у випадку, якщо є дані про своєчасне її інформування про місце й час розгляду справи і якщо від неї надійшло прохання про відкладення розгляду справи. Крім особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, у провадженні у справі про адміністративне правопорушення беруть участь потерпілий, законні представники порушника й потерпілого, адвокат, свідок, експерт, перекладач.

Згідно із ст. 276 КпАП справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем їх вчинення. Справи про адміністративні порушення, передбачені статтями 121-126, 128-129, частинами першою і другою ст. 129, частинами першою і другою ст. 130, статтею 139 (коли правопорушення вчинено водієм) цього Кодексу, можуть розглядатися також за місцем обліку транспортних засобів, або за місцем проживання

порушника (ст. 177-178). Адміністративними комісіями справи розглядаються за місцем проживання порушника. Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення встановлені ст. 277 КпАП України.

Орган (посадова особа) під час підготовки до розгляду справи вирішує такі питання: чи належить до його компетенції розгляд даної справи; чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення; чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи про час і місце її розгляду; чи витребувані необхідні додаткові матеріали; чи підлягають клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників (ст. 278 КпАП України).

Розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органу або представлення посадової особи, яка розглядає дану справу. Головуючий на засіданні колегіального органу або посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. У разі участі в розгляді справи прокурора заслуховується його висновок (ст. 279 КпАП України).

Орган (посадова особа) при розгляді справи про адміністративне правопорушення зобов'язаний з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Під час розгляду справи колегіальним органом ведеться протокол (ст. 281 КпАП України). Крім того, цей орган (посадова особа) встановлює причини й умови усунення здійснення правопорушення, вживає заходів до їх усунення (ст. 282 КпАП України).

Розглянувши справу адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить постанову у справі. Постанова повинна мати всі реквізити, вказані в законі. Орган (посадова особа) виносить постанову про накладання адміністративного стягнення або про закриття справи

(ст. 284 КпАП України). Постанова у справі про адміністративне правопорушення оголошується особі, стосовно якої вона винесла (ст. 285 КпАП України), та доводить до відома громадськості (ст. 286 КпАП України).

Постанова про накладання адміністративного стягнення є актом застосування права [5, с. 330]. Такий акт має всі ознаки, властиві актам державного управління. Разом з тим, виступаючи юрисдикційним актом, він істотно відрізняється від інших актів державного управління рядом ознак (за підставами виникнення, за правовими позиціями керуючого та керованого, порядком видання та виконання, юридичними наслідками тощо). Постанова про накладання адміністративного стягнення і застосування санкції адміністративно-правової норми є, однією з норм Кодексу України про адміністративні правопорушення. Покарання - один з видів адміністративного примусу та реалізації адміністративної діяльності.

Згідно зі ст. 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення винного в здійсненні адміністративного правопорушення можуть звільнити від адміністративної відповідальності та обмежитися усним зауваженням. Індивідуалізація покарання полягає в урахуванні обставин конкретного правопорушення та особи порушника. Відповідно до ст. 33 КпАП України, юрисдикційний орган (посадова особа) зобов'язаний, накладаючи будь-яке стягнення, враховувати характер вчиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його вини, майновий стан, обста-

И.Л. Бородин

Административно-юрисдикционные полномочия органов внутренних дел.

В данной статье исследуются проблемы укрепления законности и дисциплины государственными органами во время рассмотрения отдельных дел, связанных с правовыми конфликтами.

вини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність.

У відповідності із ст. 222 КпАП України органів внутрішніх справ України приймають рішення більш ніж по сорока статтям Особливої частини Кодексу. Крім того, складання протоколу про адміністративні правопорушення відбувається на місці скоєння порушення за винятком тих випадків, коли, згідно зі ст. 260 КпАП України, для встановлення особи, складання протоколу про адміністративне правопорушення (оскільки на місці вчинення правопорушення його скласти неможливо, а складення протоколу є обов'язковим), у випадку відсутності документа, що засвідчує особу, допускається адміністративне затримання особи. Про адміністративне затримання складається протокол.

Література

1. *Побирченко І.Г.* Господарча юрисдикція. - К.: РВВ МВС УРСР, 1973.
2. *Артамонов П.В., Безденежных Ф.Е.* Административное право. Вопросы административно-юрисдикционной деятельности органов внутренних дел. - М.: Академия МВД СССР, 1983.
3. *Шергин А.П.* Административная юрисдикция. - М.: Юридическая литература, 1979.
4. *Губенко О.І., Додін Е.В.* Докази при розгляді справ про адміністративні правопорушення.-К.: РВВ МВС УРСР, 1971. - С. 6-8.; Відомості Верховної Ради УРСР. - 1984. - №51. - С. 1122.
5. *Алексеев С.С.* Общая теория права. - М.: Юрид. Лит., 1982. - Т. 2.